

עיר שדה 4.01 – התערבויות במדיה כפרקטיקה אמנותית שמייח בארוויזיון ועשרים שניות של שקט במתנה

כשלהקת פינג-פונג נבחרה לייצג את ישראל בתחרות האירוויזיון בשנת 2000 היה ברור לחברי הלהקה (רועי "צ'יקי" ארד, אהל עדן, יפעת "פיג'ויה" גלעדי וגיא "גיאגיא" אסיף) שמדובר בהזדמנות מיוחדת להגיד לעולם מה הם חושבים: המסרים שירצו להעביר יזכו לחשיפה עצומה. ואכן, תחרות האירוויזיון של שנת 2000 שודרה לא רק ברחבי אירופה, אלא גם בארה"ב, קנדה, אוסטרליה ויפן. זו גם הייתה השנה הראשונה בה שודרה התחרות באינטרנט.

בינואר אותה שנה נפגש ראש הממשלה דאז, אהוד ברק, עם שר החוץ הסורי. השיחות הגיעו למבוי סתום ובחודשים שלאחר מכן היו ניסיונות לחדשן. על רקע תקווה שהשלום עם סוריה קרוב ונמצא בהישג יד, שאפו חברי פינג-פונג לשגר לעולם מסר של כמיהה לשלום. בשירם "שמייח" הופיעה השורה: "יש לי עכשיו חבר חדש מדמשק, כשאני עצובה הוא שולח לי ורד אדום". כמו כן, הם הכריזו על כוונתם לנופף בדגלי סוריה וישראל על הבמה בשטוקהולם. בהתאם לרוח השיר והמסרים, סגנונם הבימתי היה תמים כשל ילדי פרחים וחרף ממניירות "ארוויזיוניות".

ועדת הערוץ הראשון בחרה בלהקת פינג-פונג לייצג את ישראל בשיר "שמייח" ובמאי 2000 הם נסעו לתחרות. מספר ימים לפני התחרות, כשהובן שפינג-פונג הולכים לנצל את הבמה שניתנה להם כדי לשיר בעד השלום תוך נפנוף דגלי סוריה וישראל, סערה דעת הקהל בארץ. חברי כנסת וחלקים בציבור נזעקו מה"ביזיון" הצפוי ורשות השידור ניסתה לאלץ את פינג-פונג לוותר על הדגלים או לוותר בכלל על ההופעה. אלא שבעולם, חבורה של ישראלים צעירים שמייחלת לשלום לא נתפסה כדבר מאיים כל כך והם זכו לאהדה רבה בקרב הכתבים שסיקרו את התחרות.

לתפיסתם של חברי פינג-פונג, פעולה אמנותית צריכה להיות בעלת אמירה פוליטית, כפי שמדגיש צ'יקי בראיון עמו. עשרות שנים לפניו, טען גם אברהם שלונסקי בראיון לטלוויזיה הלימודית, כי האמן נמדד ביכולתו לבטא רעיונות פוליטיים חברתיים המשקפים את תמורות התקופה ולא להסתפק בהלכי רוח פנימיים. מגמה זו המשיכה במהלך שנות ה-70, כאשר אמנים שונים יצאו אל 'העולם' וביצעו פעולות חברתיות שונות במסגרת שדה האמנות (ראו ערך: פעולה כאסטרטגיה אמנותית).

לעומת זאת, רשות השידור בישראל וחלק נרחב מהציבור הישראלי הביעו מורת רוח על הכנסת תכנים פוליטיים מובהקים לתחרות. הדבר מפתיע, מאחר ושנתיים בלבד לפני כן, שלחה אותה רשות השידור את דנה אינטרנשיונל לתחרות ועמדה מאחורי החלטתה גם כאשר חלק מהציבור הביע את מחאתו על כך שזמרת טרנסקסואלית תייצג את ישראל. ההבדל ביחס נבע אולי מניסיון לנצל את זהות הזמרת בכדי לצייר את ישראל כמדינה נאורה וליברלית ולהחניף לקהל הלהט"בי המזוהה עם תחרות הארוויזיון. ייתכן גם שברשות לא הבינו שהופעה של טרנסקסואלית נושאת מסר פוליטי כשלעצמה, עוד לפני בחירת השיר, הכוריאוגרפיה או התלבושת, בעוד עיסוק בתחום הפוליטי - מדיני הוא עדיין בגדר טאבו בחברה הישראלית.

הסיפור המלא של להקת פינג-פונג בארוויזיון מגולל בסרט הדוקומנטרי "סיפור שמייח" (בבימוי של אלון וינשטוק) וניתן לראות בו את הלבטים שחוו חברי הלהקה לפני שהחליטו, בסופו של דבר, להופיע לפי התכנית המקורית. לטענת צ'יקי, מרגע שנבחרה הלהקה להופיע בארוויזיון, הניסיונות

להתערב בתכנים היא שלילת החופש האמנותי שלה. בפועל, רשות השידור הסירה את שמה מההשתתפות בתחרות ופינג-פונג הופיעה באופן עצמאי.

דוגמא נוספת, בה ננקטה האסטרטגיה האקטיביסטית של התערבות ישירה במדיה כפרקטיקה של יצרני תרבות היא פרויקט *רדיו יפו החופשית* (2009). הרעיון להשתלט על שידורי רדיו בכדי למחות על פינוין של כ-500 משפחות מבתיהן ביפו, נולד משיתוף פעולה בין האמנית הפולנייה קסיה קרקוביאק (Kasia Krakoeiac) ורונון אידלמן - אמן, כותב ואקטיביסט. הפרויקט התממש בשיתוף עם המרכז לאמנות דיגיטלית בחולון.

על-פי שיחות עם תושבים שקיימו קרקוביאק ואידלמן לקראת הפרויקט, מתברר כי חלק מתושבי יפו הערבים אינם גרים בבתיים בהם גרו עד שנת 1948, אלא בבתיים אליהם הגיעו לאחר שגורשו מבתיהם באזורים אחרים ביפו. למעשה, הם השתכנו בבתיים נטושים של ערביי יפו שנמלטו לירדן וללבנון. שנים לאחר מכן, עם עליית ערך הנדל"ן ביפו, עלתה האטרקטיביות של הבתיים בהם חיות משפחות אלו כבר עשרות שנים. כ-500 משפחות (בניהן גם קומץ משפחות יהודיות) נדרשו לעזוב את הבתיים הללו בטענה שפלשו אליהם. זאת, על מנת לפנות דרך לפרויקטים קבלניים.

לצורך העלאת מודעות הציבור לגל הפינויים, הקימו קסיה ורונון את *רדיו יפו החופשית* - תחנת רדיו פיראטית ניידת; האמנים סיירו באזור הכניסה הצפונית ליפו עם משדר רדיו המוטמן במזוודה התוצאה הייתה שכלי הרכב שחלפו ליד המשדר שמעו את התשדירים של רונון וקסיה במקום את התחנה אליה היה מכוון מקלט הרדיו שלהם למשך כל זמן שהייה בטווח השידור של התחנה הפיראטית הניידת. מאחר ומשדר הרדיו דרס את כל התדרים בקרבה של עד 100 מטרים, הקהל היה שבוי בהאזנה לשידור הפיראטי, ללא יכולת להחליף תחנה.

כדי לעקוף את האיסור על הבאת משדרים לארץ ללא אישור, המשדר הגיע מפולין מפורק לחלקיו והורכב בארץ. השידור דרס תדרים בטווח המותר לשידור ללא רישיון. התדר של הקשר בניידות משטרה שעברו בצומת הופרע על ידי השידור הפיראטי, אך השוטרים לא יכלו לאתר את מקור השידור. בשידורי תחנת גלי צה"ל, אשר משדרת מיפו, בסמיכות לאזור בו התרחש הפרויקט, היה קל יותר להתערב, בהשוואה לכל תחנה אחרת.

רדיו יפו החופשית שידר תשדירים קצרים, כגון דיווח תנועה על עומס כבד בשדרות ירושלים הנגרם כתוצאה מפינוי אם חד הורית וילדיה מפרויקט דיור ציבורי בעוד השדרן מבקש מהמאזינים בקול רגוע לנסוע בדרכים חלופיות ותשדיר פרסומת לרכישת בתיים ביפו שנמצאים ממש כעת בהליך פינוי תוך שימוש בביטויים המושאלים ממודעות נדל"ן אמיתיות ביפו. התשדיר האחרון הציע לקהל המאזינים **Free Space** – מרחב חינום: עשרים שניות של שקט המוגשות מטעם *רדיו יפו החופשית*. מעניין להתבונן בפרויקט *רדיו יפו החופשית* לצד עבודתו של האמן משה גרשוני "יד ענוגה", אשר בה-עשה האמן מהלך דומה- מהלך של סאונד המושמע בחלל הציבורי, והמעלה קונוטציות בקרב העוברים והשבים, באופן שמכריח אותם להתעמת עם מציאות שקורית מתחת לאפם, אשר מורחקת מן המרחב הציבורי ונבנה כלפיה עיוורון מתמשך.

על אף פעולת ההשתלטות הפולשנית, סיפר רונון אידלמן בראיון עמו, שמאזינים רבים לא שמו לב לדבר החריג שקורה לרדיו שלהם, או שלא ניתן היה להבחין בתגובתם מחוץ לכלי הרכב בהם נסעו. אחרים שמו לב וצחקו, או ניסו לשווא להעביר תחנה. לדברי אידלמן, כשעושים אמנות במרחב

עיר שדה: הארכיון ו פרקים בהיסטוריה של אקטיביזם תרבותי בתל-אביב יפו
במסגרת "אוהבים אמנות. עושים אמנות" 2012

הציבורי ניתן לקוות לגעת באנשים אך לא ניתן לשלוט בכך באופן וודאי, וכי החשיבות בעבודות
כאלו היא במשיכת סיקור שיגביר את העיסוק בתופעה המדוברת. כך, לפרויקט האמנות יש חיים
והשפעה מעבר לנקודת הזמן בה הוא מתרחש.

להקת פינג- פונג *רדיו יפו החופשית* הן דוגמאות להתערבות במדיה כפרקטיקה תרבותית, אולם
לכל אחד עמדה גישה שונה לחלוטין. בעוד להקת פינג- פונג בארוויזיון פעלה לפי כל הכללים
וטלטלה את המסד, פרויקט *רדיו יפו החופשית* עבד כביכול מתחת לפני השטח, תוך השתלטות על
כלי תקשורת באופן מוסווה. בעוד שלהקת פינג- פונג אימצה נקודת מבט אופטימית נאיבית בהעברת
המסר, התשדירים של *רדיו יפו החופשית* היו רוויים בציניות וסרקזם. לכן, על אף ששני הפרויקטים
השתלטו על כלי התקשורת כפרקטיקה של אקטיביזם תרבותי, נראה שלכל אחת מהפעולות היו
השלכות שונות.

פילמוגרפיה:

סיפור שמייט. אלון וינשטוק. ישראל, 2000.

ביבליוגרפיה:

ראיון עם רונן אידלמן

ראיון מוקלט עם רוני "צ'יקי" ארד

תגיות:

פינג פונג, שמח, ארוויזיון, צ'יקי ארד, סיפור שמייט, רשות השידור, רדיו יפו החופשית, יד ענוגה,
שלונסקי, פעולה כאסטרטגיה אמנותית